Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (üheksas koda)

13. september 2018 *

Eelotsusetaotlus – Äriühinguõigus – Hilinenud maksmisega võitlemine äritehingute puhul – Direktiiv 2011/7/EL – Artikli 6 lõiked 1 ja 3 – Võla sissenõudmiskulude hüvitamine – Kulud, mis on tekkinud võlgnikule meeldetuletuste saatmisest hilinenud maksmise tõttu

Kohtuasjas C-287/17,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Okresní soud v Českých Budějovicích (České Budějovice piirkondlik kohus, Tšehhi Vabariik) 10. märtsi 2017. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 19. mail 2017, menetluses

Česká pojišťovna a.s.

versus

WCZ spol. s r. o.,

EUROOPA KOHUS (üheksas koda),

koosseisus: koja president C. Vajda, kohtunikud K. Jürimäe ja C. Lycourgos (ettekandja),

kohtujurist: M. Wathelet,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Euroopa Komisjon, esindajad: Z. Malůšková, M. Patakia ja D. Kukovec,

olles 29. mai 2018. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta direktiivi 2011/7/EL hilinenud maksmisega võitlemise kohta äritehingute puhul (ELT 2011, L 48, lk 1) artikli 6 lõigete 1 ja 3 tõlgendamist.

* Kohtumenetluse keel: tšehhi.

2 Taotlus on esitatud Česká pojišťovna a.s.-i ja WCZ spol, s r. o. vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab nende kulude hüvitamist, mis tekkisid seoses meeldetuletustega, mille Česká pojišťovna a.s. saatis WCZile tema poolt tasumisele kuulunud kindlustusmaksete hilinenud tasumise tõttu enne, kui ta esitas hagi nende maksete sissenõudmiseks.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi 2011/7 põhjendustes 12, 19 ja 20 on öeldud:

„(12) Hilinenud maksmise puhul on tegemist lepingu rikkumisega, mille muudavad enamikus liikmesriikides võlgnike jaoks rahaliselt ahvatlevaks hilinenud maksmise suhtes rakendatavad madalad või puuduvad viivisemäärad ja/või aeglane sissenõudmismenetlus. Et sellist suundumust muuta ja hilinenud maksmist vältida, on vaja otsustavat tegutsemist õigeaegse maksmise kultuuri suunas, sealhulgas seda, et viivise nõudmise õiguse välistamist tuleks alati pidada äärmiselt ebaõiglaseks lepingutingimuseks või tavaks. Kõnealune suundumus peaks hõlmama ka erisätete kehtestamist maksetähtaegade ja võlausaldajatele tekitatud kulude hüvitamise kohta ning muu hulgas seda, et sissenõudmiskulude hüvitamise õiguse välistamist tuleks pidada äärmiselt ebaõiglaseks.

[…]

(19) Võlausaldajad peavad saama hilinenud maksmisest tulenevate sissenõudmiskulude katmiseks õiglast hüvitist, mis motiveeriks makseviivitustest hoiduma. Sissenõudmiskulude hulka tuleks arvata ka halduskulude sissenõudmine ja hüvitis hilinenud maksmisega seotud sisekulude eest, mille suhtes tuleks käesolevas direktiivis sätestada kindel miinimumsumma, millele võib lisada viivise. Kindlasummalise hüvitise eesmärk peaks olema sissenõudmisega seotud haldus- ja sisekulude piiramine. Sissenõudmiskulude hüvitis tuleks kindlaks määrata, ilma et see piiraks siseriiklikke sätteid, mille kohaselt liikmesriigi kohus võib määrata võlausaldajale täiendava hüvitise, mis on seotud võlgniku hilinenud maksmisega.

(20) Lisaks õigusele nõuda sissenõudmisega seotud sisekulude hüvitamiseks kindel summa peaks võlausaldajal olema õigus nõuda hüvitist ka muude, võlgniku hilinenud maksmisega seotud sissenõudmiskulude eest. Niisuguste kulude hulka peaksid kuuluma eelkõige kulud, mis tekivad võlausaldajale seoses juristi või inkassoteenuse kasutamisega.“

4 Direktiivi artiklis 6 „Võlgade sissenõudmiskulude hüvitamine“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et kui artikli 3 või 4 kohaselt tuleb äritehingute puhul maksta viivist, on võlausaldajal õigus võlgnikult sisse nõuda minimaalne kindel summa 40 eurot.

2. Liikmesriigid tagavad, et lõikes 1 nimetatud kindel summa kuulub maksmisele ilma vastava meeldetuletuseta ja see on ette nähtud võlausaldajale tekkivate sissenõudmiskulude hüvitamiseks.

3. Võlausaldajal on õigus nõuda võlgnikult lisaks lõikes 1 osutatud kindlale summale kõnealust kindlat summat ületavate ja võlgniku hilinenud maksmisest tulenevate mis tahes sissenõudmiskulude mõistlikku hüvitamist. See võib hõlmata kulusid, mis on muu hulgas tekkinud seoses juristi või inkassofirma poole pöördumisega.“

Tšehhi õigus

5 Äriseadustikku käsitleva seaduse nr 513/1991, mida on muudetud seadusega nr 179/2013, § 369 lõike 1 viimases lauses on sätestatud:

„Lisaks viivisele on võlausaldajal õigus nõuda võla sissenõudmiskulude miinimumsumma hüvitamist, mille määr ja tingimused sätestatakse valitsuse määrusega.“

6 Valitsuse määruse nr 351/2013, millega määratakse kindlaks viivisemäär ja võla sissenõudmiskulud, kehtestatakse likvideerija ja juriidilise isiku juhtorganisse kohtu poolt määratud liikmete tasu ning täpsustatakse teatud küsimusi seoses tsiviil- ja kaubandusasju puudutavate ametlike teadaannetega ja juriidiliste ning füüsiliste isikute, fondide ning kinnisasjade omanike kohta teavet sisaldavate avalike registritega, §-s 3 on sätestatud:

„Ettevõtjate vastastikuste kohustuste korral […] on iga nõude sissenõudmiskulude miinimumsumma 1200 Tšehhi krooni [CZK] [ligikaudu 46 eurot] […]“

7 Seaduse nr 40/1964, millega kehtestatakse tsiviilseadustik, § 121 lõikes 3 on sätestatud:

„Nõude kõrvalnõuded on intress, viivis, trahv viivituse eest ja sissenõudmiskulud.“

8 Seaduse nr 99/1963, millega kehtestatakse tsiviilmenetluse seadustik, § 142 lõikes 1 on sätestatud:

„Kohus mõistab kohtuasja täielikult võitnud poole kasuks välja hüvitise kulude eest, mis olid vajalikud õiguste tõhusaks jõustamiseks või kaitseks kaotanud poole vastu.“

9 Nimetatud seadustiku § 142a lõikes 1 on sätestatud:

„Kohustuse täitmise menetluse võitnud hagejal on õigus kostjalt kulude eest hüvitist saada ainult juhul, kui ta on saatnud kohustuse täitmise nõude kostja dokumentide kättetoimetamise aadressile või viimasele teadaolevale aadressile vähemalt seitse päeva enne menetluse algatamise avalduse esitamist.“

Põhikohtuasja asjaolud ja eelotsuse küsimus

10 Česká pojišťovna ja WCZ sõlmisid 7. novembril 2012 kindlustuslepingu, mis jõustus samal päeval.

11 10. märtsi 2015. aasta kirjaga teatas Česká pojišťovna WCZile kindlustuslepingu ülesütlemisest alates 25. veebruarist 2015, kuna WCZ oli jätnud kindlustusmaksed tasumata, ja esitas talle ajavahemiku 7. novembrist 2014 kuni 25. veebruarini 2015 eest tasumisele kuuluvate kindlustusmaksete tasumise nõude summas 1160 Tšehhi krooni (ligikaudu 44 eurot). Česká pojišťovna saatis enne eelotsusetaotluse esitanud kohtusse pöördumist WCZile meeldetuletuse kokku neljal korral.

12 Česká pojišťovna palub kohtul mõista WCZilt välja ühelt poolt nimetatud summa 1160 Tšehhi krooni (ligikaudu 44 eurot), millele lisandub seadusjärgne intress ajavahemiku kohta 25. veebruarist 2015 kuni tasumisele kuuluvate kindlustusmaksete tasumiseni, ning teiselt poolt võla sissenõudmisega seotud kulud summas 1200 Tšehhi krooni (ligikaudu 46 eurot). Lisaks nõuab Česká pojišťovna WCZilt kohtumenetluse kulude hüvitamist.

13 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et direktiivi 2011/7 artikkel 6 võeti üle valitsuse määruse nr 351/2013 §-ga 3 ja et Tšehhi õiguse kohaselt on nõude kõrvalnõuded intress, viivis ja nõude esitamisega seotud kulud.

14 Kuivõrd liikmesriigi õiguse kohaselt peavad kohtud kohtukulude osana välja mõistma ka kulud, mis on seotud ühe meeldetuletusega, mis kostjale saadeti enne hagi esitamist, tekkis eelotsusetaotluse esitanud kohtul küsimus, kas lisaks direktiivi 2011/7 artiklist 6 tulenevale kindlasummalisele sissenõudmiskulude hüvitisele tuleb välja mõista ka liikmesriigi menetlusnormide kohane meeldetuletuse kulu hüvitis. Kohus märgib nimelt, et direktiivi põhjenduse 19 kohaselt peaks direktiivi artiklis 6 sätestatud kindlasummaline hüvitis hõlmama just võlausaldaja meeldetuletuskulusid. Tema hinnangul järelduks sellest, et nii artikli 6 kohase hüvitise kui ka liikmesriigi menetlusnormide kohaste meeldetuletuskulude kumulatiivse väljamõistmise korral saaks hageja seega sama hüvitist kaks korda.

15 See küsimus on eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleliolevas asjas väga oluline, sest Česká pojišťovna nõuab 1200 Tšehhi krooni (ligikaudu 46 eurot) suurust kindlasummalist hüvitist vastavalt valitsuse määruse nr 351/2013 §-le 3 ja direktiivi 2011/7 artiklile 6 ning samuti esindaja kulude, sealhulgas enne hagi esitamist meeldetuletuse saatmise kulude hüvitamist vastavalt liikmesriigi õigusele.

16 Neil asjaoludel otsustas Okresní soud v Českých Budějovicích (České Budějovice piirkondlik kohus, Tšehhi Vabariik) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas direktiivi [2011/7] artikli 6 lõikeid 1 ja 3 tuleb tõlgendada nii, et kohus peab kõnealuse direktiivi artiklis 3 või 4 määratletud äritehingu alusel tekkinud võla sissenõudmist puudutava vaidluse võitnud hageja kasuks välja mõistma 40 eurot (või samaväärse summa liikmesriigi vääringus) ning hüvitise kohtumenetluse kulude, sealhulgas kostjale enne hagi esitamist meeldetuletuse saatmise kulude eest liikmesriigi menetlusnormides sätestatud summas?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub oma küsimusega sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2011/7 artiklit 6 tuleb tõlgendada nii, et see annab võlausaldajale, kes nõuab võlgnikule tema poolt hilinenud maksmise tõttu saadetud meeldetuletustega seotud kulude hüvitamist, õiguse saada sel alusel lisaks nimetatud artikli lõikes 1 ette nähtud 40 euro suurusele kindlasummalisele hüvitisele mõistlikku hüvitist sama artikli lõike 3 tähenduses.

18 Kõigepealt tuleb märkida, et direktiivi 2011/7 artikliga 6 soovitakse tagada võlausaldajale sissenõudmiskulude hüvitamine, kui direktiivi kohaselt võib nõuda viivise maksmist. Samuti nähtub eelotsusetaotlusest, et direktiivi 2011/7 artikkel 6 võeti Tšehhi õigusesse üle valitsuse määruse nr 351/2013 §-ga 3, mis kehtestab direktiivi artikli 6 lõikes 1 nimetatud kindlasummaliseks hüvitiseks 1200 Tšehhi krooni (ligikaudu 46 eurot).

19 Esmalt olgu märgitud, et direktiivi 2011/7 artikli 6 sõnastusest ei nähtu, et võlausaldaja poolt oma võla sissenõudmiseks saadetud meeldetuletustega seotud kulusid ei võiks hüvitada suuremas summas kui direktiivi artikli 6 lõikes 1 ette nähtud 40 eurot.

20 Nimelt kehtestab kõnealune lõige 1 võlausaldajale õiguse saada kindlasummaline miinimumhüvitis suuruses 40 eurot. Lisaks kohustab direktiivi artikli 6 lõige 2 liikmesriike tagama esiteks, et nimetatud kindlasummaline hüvitis kuuluks maksmisele ilma vastava meeldetuletuseta võlgnikule, ja teiseks, et see oleks ette nähtud võlausaldajale tekkivate sissenõudmiskulude hüvitamiseks. Sellega seoses need sätted ühtegi erisust asjaomaste kulude seas ei sätesta.

21 Mis puudutab artikli 6 lõiget 3, siis selles on sätestatud, et võlausaldajal on õigus nõuda võlgnikult lisaks lõikes 1 osutatud kindlale summale kõnealust kindlat summat ületavate mis tahes sissenõudmiskulude mõistlikku hüvitamist.

22 Sellega seoses tuleb märkida esiteks, et kasutades direktiivi 2011/7 artikli 6 lõikes 3 väljendit „kõnealust summat ületavad“, soovis liidu seadusandja rõhutada, et mõistlikku hüvitamist võib seega nõuda mis tahes sissenõudmiskulude puhul, mis on suuremad kui 40 eurot.

23 Teiseks, kuigi on tõsi, et direktiivi 2011/7 artikli 6 lõike 3 prantsuskeelses versioonis on nimetatud „muid“ (*autres*) sissenõudmiskulusid, mis lubab järeldada, et tegemist on muud liiki kuludega kui need, mis on sätestatud lõikes 1, siis tuleb siiski märkida, et selle sätte kreeka-, inglis-, itaalia- ja hollandikeelsed versioonid seda tõlgendust ei toeta, sest neis on sõna *autres* asemel kasutatud sõnu *opoiadipote schetika ypoloipomena*, *any*, *ogni* ja *alle*.

24 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei saa aga ühes keeleversioonis kasutatud liidu õigusnormi sõnastus olla selle sätte tõlgendamise ainus alus ja sellele keeleversioonile ei saa tõlgendamisel anda eelist muude keeleversioonide ees. Nimelt tuleb liidu õigusnorme tõlgendada ja kohaldada ühetaoliselt, arvestades Euroopa Liidu kõigis keeltes kehtivaid versioone (6. juuni 2018. aasta kohtuotsus Tarragó da Silveira, C-250/17, EU:C:2018:398, punkt 20).

25 Teisena tuleb seoses direktiivi 2011/7 eesmärgiga rõhutada, et selle eesmärk on võidelda hilinenud maksmisega äritehingute puhul ning hilinenud maksmine on selle direktiivi põhjenduse 12 kohaselt lepingu rikkumine, mille muudavad võlgnike jaoks rahaliselt ahvatlevaks eelkõige hilinenud maksmise suhtes rakendatavad madalad või puuduvad viivisemäärad (16. veebruari 2017. aasta kohtuotsus IOS Finance EFC, C-555/14, EU:C:2017:121, punkt 24).

26 Sellest järeldub, et kõnealuse direktiivi eesmärk on kaitsta tõhusalt võlausaldajaid hilinenud maksmiste eest (vt selle kohta 15. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Nemec, C-256/15, EU:C:2016:954, punkt 50). Selline kaitse peab pakkuma asjaomasele võlausaldajale tema poolt kantud sissenõudmiskulude võimalikult täielikku hüvitamist nii, et see motiveeriks maksmisega mitte hilinema.

27 Järelikult oleks kõnealuse eesmärgiga vastuolus, kui direktiivi 2011/7 artiklit 6 tõlgendada niimoodi, et sellega on vastuolus, kui võlgnikule hilinenud maksmise tõttu saadetud meeldetuletustest tulenevaid kulusid saab hüvitada suuremas ulatuses kui 40 eurot, isegi kui nende kulude summa ületab sellist kindlat summat.

28 Veel olgu märgitud, et direktiiv 2011/7 asendab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/35 hilinenud maksmisega võitlemise kohta äritehingute puhul (EÜT 2000, L 200, lk 35; ELT eriväljaanne 17/01, lk 226), mille artikli 3 lõike 1 punkt e nägi ette, et võlausaldajal oli õigus nõuda võlgnikult kõigi tolle hilinenud maksmisega kaasnenud sissenõudmiskulude mõistlikku hüvitamist.

29 Kuna miski ei viita sellele, et liidu seadusandja soovis direktiivi 2011/7 vastuvõtmisega vähendada võlausaldajale direktiiviga 2000/35 antud kaitset, ei oleks järjepidev järeldada, et direktiivi 2011/7 alusel võib võlausaldajale hüvitada võlgniku hilinenud maksmise tõttu saadetud meeldetuletustest tulenenud kulusid üksnes 40 euro ulatuses, isegi kui need kulud on suuremad, samas kui direktiivi 2000/35 alusel oleks talle makstud mõistlikku hüvitist ka suuremas summas.

30 Ometi tuleb täpsustada, et kuna direktiivi 2011/7 artikli 6 lõikes 3 ette nähtud hüvitis peab olema mõistlik, ei tohi see katta asjaomaste kulude seda osa, mida juba katab selle artikli lõikes 1 sätestatud 40 euro suurune kindlasummaline hüvitis, ega kulusid, mis konkreetse juhtumi kõiki asjaolusid arvesse võttes tunduvad ülemäärased.

31 Seega järeldub nii direktiivi 2011/7 artikli 6 sõnastusest kui ka selle direktiivi eesmärgist, et kõnealust sätet tuleb tõlgendada nii, et see annab võlausaldajale, kes nõuab võlgnikule tema poolt hilinenud maksmise tõttu saadetud meeldetuletustega seotud kulude hüvitamist, õiguse saada lisaks 40 euro suurusele kindlasummalisele hüvitisele mõistlikku hüvitist kõnealuste kulude osa eest, mis ületab nimetatud kindlat summat.

32 Seda järeldust ei saa kahtluse alla seada ka, kui arvestada direktiivi 2011/7 põhjendusi 19 ja 20.

33 Nimelt tuleb märkida, et liidu õigusakti preambulil ei ole õiguslikult siduvat jõudu ja sellele ei saa tugineda asjaomase akti sätetest kõrvalekaldumisel ega nende sätete tõlgendamisel ilmselgelt vastupidi nende sõnastusele (19. juuni 2014. aasta kohtuotsus Karen Millen Fashions, C-345/13, EU:C:2014:2013, punkt 31).

34 Lisaks sellele ja igal juhul ei nähtu ei direktiivi 2011/7 põhjendusest 19 ega põhjendusest 20, et direktiivi artikli 6 lõikes 1 sätestatud kindlat summat tuleb käsitada maksimaalse summana, mida võib võlausaldajale maksta, et hüvitada võlgniku hilinenud maksmise tõttu saadetud meeldetuletustest tulenevaid kulusid või üldisemalt sissenõudmisega seotud sise- või halduskulusid.

35 Konkreetsemalt tuleb sellega seoses välja tuua, et – nagu kohtujuristki oma ettepaneku punktis 40 on märkinud – kuigi direktiivi 2011/7 põhjenduse 20 inglis- ja prantsuskeelsed versioonid tunduvad kindlasummalise hüvitise õiguse andma üksnes sissenõudmisega seotud sisekulude osas (*fixed sum to cover internal recovery costs*), vastupidi sissenõudmisega seotud „muude“ kulude (*other recovery costs they incur*) hüvitamisele, ei ilmne sellist sissenõudmisega seotud sisekulude ja „muude“ kulude vahelist formaalset eristamist sama põhjenduse teistest keeleversioonidest nagu itaaliakeelsest (*diritto al pagamento di un importo forfettario per coprire i costi interni […] esigere anche il risarcimento delle restanti spese di recupero sostenute*) või hollandikeelsest (*het recht op betaling van een vast bedrag ter dekking van interne invorderingskosten […] recht hebben op terugbetaling van de overige invorderingskosten die ontstaan*) versioonist.

36 Pealegi asjaolu, et direktiivi 2011/7 põhjenduses 19 on öeldud, et selles direktiivis tuleks sätestada kindel miinimumsumma halduskulude sissenõudmise eest ja hüvitis hilinenud maksmisega seotud sisekulude eest, ei välista lisaks seda, et võlausaldajale võiks nende kulude eest maksta mõistlikku hüvitist, kui kõnealusest kindlast miinimumsummast ei piisa.

37 Lisaks sellele, kuigi on tõsi, et kõnealuses põhjenduses on täpsustatud, et kindlasummalise hüvitise eesmärk peaks olema sissenõudmisega seotud haldus- ja sisekulude piiramine, tuleb seda siiski mõista kogu seda sama põhjendust arvesse võttes. Sellest järeldub, et asjaomase täpsustusega liidu seadusandja üksnes rõhutas, et 40 euro suuruse kindlasummalise hüvitise automaatne laad kujutab endast võlausaldaja jaoks ajendit piirata oma sissenõudmiskulusid selle summaga, välistamata samas, et võlausaldaja saab vajaduse korral nõuda suuremat, kuid mitte automaatset mõistlikku hüvitist.

38 Eeltoodust järeldub, et esitatud küsimusele tuleb vastata, et direktiivi 2011/7 artiklit 6 tuleb tõlgendada nii, et see annab võlausaldajale, kes nõuab võlgnikule tema poolt hilinenud maksmise tõttu saadetud meeldetuletustega seotud kulude hüvitamist, õiguse saada sel alusel lisaks nimetatud artikli lõikes 1 ette nähtud 40 euro suurusele kindlasummalisele hüvitisele mõistlikku hüvitist sama artikli lõike 3 tähenduses kulude osa eest, mis ületab nimetatud kindlasummalist hüvitist.

Kohtukulud

39 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (üheksas koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta direktiivi 2011/7/EL hilinenud maksmisega võitlemise kohta äritehingute puhul artiklit 6 tuleb tõlgendada nii, et see annab võlausaldajale, kes nõuab võlgnikule tema poolt hilinenud maksmise tõttu saadetud

meeldetuletustega seotud kulude hüvitamist, õiguse saada sel alusel lisaks nimetatud artikli lõikes 1 ette nähtud 40 euro suurusele kindlasummalisele hüvitisele mõistlikku hüvitist sama artikli lõike 3 tähenduses kulude osa eest, mis ületab nimetatud kindlasummalist hüvitist.

Allkirjad